

Ministerie van Justitie en Veiligheid

SAMMEN BOUWEN

aan een toekomstbestendige sanctie-uitvoering

Inhoudsopgave

Samen bouwen aan een toekomstbestendige sanctie-uitvoering	3
Versnellen en versterken: het Projectenlab	5
Veranderlijn 1: Levensloop centraal	6
Veranderlijn 2: Veilig dichtbij	8
Veranderlijn 3: Vakmanschap voorop	9
Onderzoeks- en leeromgeving	11
Beoogde programmaresultaten	12
Duurzaam organiseren	13
Vooruitblik	14

Eerste rapportage koers en kansen

Samen bouwen aan een toekomstbestendige sanctie-uitvoering

Vanuit het initiatief ‘Koers en kansen voor de sanctie-uitvoering’ zoeken professionals, bestuurders en wetenschap samen naar het antwoord op de vraag: *wat is er - nu en in de toekomst - voor nodig om te voorkomen dat daders terugvallen in crimineel gedrag?* De vraag is niet nieuw; wel de manier waarop antwoorden tot stand komen. De praktijk is aan zet in het aanpakken van de belangrijkste problemen én het testen van mogelijke oplossingen. Dit leidde in de verkenningfase tot een *whitepaper* over de toekomst van de sanctie-uitvoering.¹ Het belangrijkste inzicht uit de verkenning is dat het samen moet. Sociaal domein, zorg, onderwijs en justitie hebben elkaar nodig om herhaalde criminaliteit te voorkomen en zo Nederland veiliger te maken. Op lokaal, regionaal en landelijk niveau.

Koers en kansen is het verkennen voorbij en draait nu volop als leer- en ontwikkelprogramma. Professionals, bestuurders en wetenschap bouwen samen verder op de drie ‘veranderlijnen’ uit het *whitepaper* (zie kader hieronder).

Het programma bestaat uit twee hoofdonderdelen: bestuurlijke samenwerking en een Projectenlab. Beide vinden hun basis in de praktijk. Daar komen de ideeën voor vernieuwing vandaan en daar worden ze uitgetest. Deze praktijkgedreven benadering past bij de huidige tijd waarin de Rijksoverheid steeds vaker ruimte geeft aan initiatieven van onderop. Bestuurders volgen het proces, nemen knelpunten weg en zoeken samen naar duurzame oplossingen. Een groep wetenschappers met de naam ‘de Koersbewakers’ observeert het programma en geeft – soms kritische – adviezen over de inhoud, kwaliteit en leerbereik van de projecten. Dit doen zij zowel vanuit inhoudelijke expertise als vanuit een veranderkundige blik.

---

¹ Het *whitepaper* en de aanbiedingsbrief zijn [hier](#) terug te vinden te vinden.

VERANDERLIJNEN

Koers en kansen gaat over effectievere sancties, nu en in de toekomst. Zorg, justitie, onderwijs en lokaal bestuur werken hier gezamenlijk aan op basis van drie 'veranderlijnen':

1. *Veilig dichtbij:*

sancties lokaal organiseren, zodat een sterke verbinding met de gemeentelijke integrale aanpak en het gemeentelijke veiligheidsbeleid mogelijk is.

2. *Levensloop centraal:*

niet het delict, de straf of organisaties zijn leidend, maar de persoon en, indien nodig, ook zijn of haar omgeving.

3. *Vakmanschap voorop:*

de professional is goed toegerust en krijgt de ruimte om te doen wat nodig is om bij te dragen aan een veiligere samenleving.

Versnellen en versterken: het Projectenlab

Effectieve sanctie-uitvoering is een complexe opgave in een steeds veranderende omgeving. Dat vraagt om een strategie waarbij het systeem zichzelf blijft ontwikkelen. Koers en kansen creëert experimentele ruimte om versnelling en versterking aan te brengen in een aantal complexe uitdagingen:

1. Organiseren van brede informatie zodat de meest effectieve beslissingen genomen kunnen worden nadat iemand een delict pleegt.
2. Vormgeving van samenwerking voor een effectievere en herstelgerichte re-integratie na kort verblijf in detentie.
3. Ontwikkelen van concrete arrangementen om maatwerk te kunnen leveren aan daders met een weerbarstige problematiek op het grensvlak van veiligheid en zorg. Dit onder meer in aansluiting op de ketenveldnorm levensloopfunctie en beveiligde intensieve zorg.
4. Werken aan vernieuwing van het detentielandschap, o.a. op basis van kleinschaligheid, regionale plaatsing, herstelgericht werken, intensieve netwerk_samenwerking en op- en afschalen in beveiligingsniveaus.
5. Toewerken naar een sanctie-uitvoering waar regionale netwerken effectief samenwerken en doorlopend leren en innoveren.

Het programma Koers en Kansen biedt ons de kans om tijdens de uitvoering van dit project een gedegen monitoring en evaluatie op te zetten, waarvoor de middelen nu ontbreken. De uitkomsten van monitoring en evaluatie tonen wat de werkzame elementen van de screening bij de doelgroep van kortgestraften zijn en geven inzicht in welke organisatievorm het meest effectief is. Deze onderbouwing is niet enkel te gebruiken voor structurele inbedding in de Utrechtse organisatie van re-integratie van gedetineerden, maar ook landelijk kan men hiervan leren

Uit: projectvoorstel 'Kortgestraft, langdurig nut (Gemeente Utrecht)

Via het Projectenlab nodigde Koers en kansen in 2018 partijen tweemaal uit om projectvoorstellen in te dienen die beantwoorden aan bovenstaande uitdagingen. De opbrengst hiervan was enorm: meer dan 130 voorstellen kwamen binnen. Uit de grote hoeveelheid voorstellen zijn de projectvoorstellen geselecteerd die de meeste impact en veranderkracht in zich hebben.

Het Projectenlab bestaat op dit moment uit 40 projecten. Het lukt niet in alle gevallen om van goed idee een succesvol project te maken. Van een enkel project is inmiddels gebleken dat het niet kan starten zoals in het oorspronkelijke ingediende projectplan was bedacht. De benodigde steun en medewerking van (lokale) ketenpartners kan bijvoorbeeld ontbreken of de reikwijdte van het projectidee blijkt te omvangrijk. In die gevallen eindigt het project voortijdig of kijken indiener en programma samen naar de mogelijkheden voor een doorstart.

In deze voortgangsrapportage komt een deel van de lopende projecten aan bod. Meer informatie over de projecten is te vinden op de website <https://www.sanctieuitvoering.nl/>.

Veranderlijn 1: Levensloop centraal

Sancties zijn effectief als ze aansluiten op de persoon van de dader: welke risico's en kansen zijn aanwezig? Welke interventies vanuit (jeugd)zorg of strafrecht zijn al geweest of lopen nog en was/is de dader daarvoor ontvankelijk? Hoe ziet de sociale omgeving van de dader eruit? Wat is de relatie met het slachtoffer? Alleen door breed te kijken kunnen de officier van justitie of rechter goed geïnformeerde beslissingen nemen. Wanneer zij een sanctie opleggen, is het vervolgens noodzakelijk om zoveel mogelijk continuïteit te organiseren. Want als schulden of gezinsproblematiek oplopen, huisvesting en werk verloren raken en een zorgverlener zijn interventie niet kan voltooien, neemt de kans op recidive juist toe. Bovendien lopen sancties in de regel eerder af dan dat de problematiek opgelost of onder controle is. Het zijn bijvoorbeeld wijkteams, zorgverleners en politie die betrokken blijven. Continuïteit organiseren vanuit een levensloopbenadering betekent op een andere manier samenwerken en goede afspraken maken over wie de regie voert. Met projecten onderzoeken we hoe de sanctie-uitvoering effectiever kan aansluiten op de levensloop en netwerkpartners. De projecten ontwikkelen mogelijkheden voor integraal benaderen ('omgevingsadvies'), aansluitende zorg, op- en afschalen in toezicht en ondersteuning en lokale doorstroomvoorzieningen. Hieronder enkele voorbeelden:

- » *De Raad van de Kinderbescherming in Limburg voert een project uit dat zich richt op jeugdige verdachten. Kern van het project is dat alle betrokkenen bij het gezin hun kennis bundelen. Het gaat dan om informatie en zienswijzen van bijvoorbeeld zorgverleners, slachtofferinstanties, de regisseur van de gemeente, de jongere zelf en zijn ouders, en soms een voetbaltrainer of mentor van school. Op basis hiervan komt een zogenaamd "omgevingsadvies" tot stand. De officier van justitie, die moet besluiten over de afhandeling van de zaak, heeft hiermee de mogelijkheid om een meer betekenisvolle oplossing te vinden. Die oplossing kan ook buiten het strafrecht zijn.*

- » Een andere doelgroep waar winst te behalen is, betreft personen die (zeer) kort in detentie verblijven. Korte vrijheidsontneming is effectief in termen van vergelding of vanwege het onderzoeksbelang (preventieve hechtenis), maar creëert ook breuken in levensloop van een dader of verdachte, bijvoorbeeld op het gebied van werk en inkomen of huisvesting. Zo neemt het recidiverisico toe. Verschillende projecten proberen hier slimme oplossingen voor te organiseren. Bijvoorbeeld door veroordeelden zelf een plan te laten ontwikkelen vóórdat zij in detentie komen en te organiseren dat het wijkteam hen tijdens en na detentie opzoekt (project '3NOORD'). In Rotterdam komt een detentievariant waar het mogelijk is om tijdens voorlopige hechtenis te schorsen voor behoud van dagbesteding of werk. Andere projecten, waaronder het project 'Kortgestraft, langdurig nut' in Utrecht, versterken de samenwerking tussen gemeente, reclassering en penitentiaire inrichting. Samen pakken zij (bureaucratische) knelpunten op die nu nog een geslaagde re-integratie in de weg staan.
- » Enkele projecten besteden aandacht aan het gegeven dat relatief veel plegers van delicten een licht verstandelijke beperking (LVB) hebben of op dat niveau functioneren. Vooral wanneer óók sprake is van psychiatrische problemen, kan langdurige ondersteuning noodzakelijk zijn. Als die ondersteuning vanwege de sanctie wegvalt en het niet lukt om (tijdig) nieuwe voorzieningen te treffen, neemt het maatschappelijk risico op nieuwe delicten toe. De projecten die zich richten op daders met een LVB, ontwikkelen en toetsen verschillende aanpakken voor continuïteit in zorg en huisvesting. Zo introduceert het Veiligheidshuis Rotterdam Rijnmond een 'levensloopcoach' voor daders met een LVB. Het Tilburgse project 'Transfereensisch maatwerk' wil met een multidisciplinair team passende zorg en toezicht bieden om daarmee overlast en recidive te voorkomen.

“In Amsterdam zien we een groep personen die vaak in detentie zit en zowel daarbinnen als buiten veel gebruik maakt van zorg. De overgangen tussen zorg- en strafdader veroorzaken vaak discontinuïteit van zorg. Juist voor personen met complexe problematiek vergroot dit het risico op recidive: het opbouwen van effectieve behandelrelaties kost bij hen veel tijd (onder andere omdat ze liever helemaal geen hulp willen) en iedere onderbreking doet dan ook een hoop investeringen teniet. Bij deze groep zien we dat op een gegeven moment een negatieve spiraal ontstaat, met negatieve gevolgen voor de veiligheid in de stad. Dit willen we tegengaan, met een innovatieve vorm van detentie, waarin de samenwerking tussen de strafrechtpartners, zorgpartners en gemeentelijke organisaties centraal staat. In een kleinschalige voorziening willen wij de straf op zo'n manier inzetten dat de basis gelegd wordt voor de spiraal naar boven.”

Uit projectvoorstel PIBW (gemeente Amsterdam)

- » Een effectieve sanctie-uitvoering kijkt vanuit de levensloopbenadering niet alleen naar daders, maar ook naar hun omgeving. Een sanctie heeft immers ook impact op partners, kinderen en andere familieleden. De aanname is dat zij ondersteuning nodig hebben om na de sanctie een positieve invloed op de ex-gedetineerde te kunnen blijven uitoefenen, en daarmee recidive te voorkomen. Het project 'Krachtig Thuis' van Exodus zet daarom vrijwilligers in om 'achterblijvers' te ondersteunen en onderzoekt de werking van een steunend, sociaal netwerk.

Veranderlijn 2: Veilig dichtbij

Uit de veranderlijn 'levensloop centraal' volgt ook dat sancties lokaal georganiseerd moeten worden. Wanneer de uitvoering van sancties in verbinding staat met de gemeentelijke integrale aanpak en het gemeentelijke veiligheidsbeleid, kunnen recidive en overlast beter worden voorkomen. De projecten bevorderen samenwerking op lokaal niveau en onderzoeken hoe die effectieve samenwerking eruit ziet en wat het oplevert. Allereerst minder recidive en overlast. Daarnaast zijn verwachte opbrengsten het vergroten van deelname op de arbeidsmarkt, efficiëntere zorg bij multiproblematiek en een meer geleidelijke overgang tussen straf en zorg. De volgende projecten geven hier vorm en inhoud aan:

- » Het project 'Community Court' werkt aan de oprichting van een wijkrechtbank in Eindhoven. Hier zal een rechter lokaal (in de wijk) zich buigen over strafzaken. Hij kijkt daarbij veel verder dan het delict. Vaak spelen allerlei andere problemen een rol: schulden, kinderen met opgroei problemen, het ontbreken van nuttige dagbesteding. Als rechters integraal naar de situatie kunnen kijken wordt, zo is de verwachting, de sanctie effectiever. De rechter blijft de verdachte bovendien volgen, waardoor er zicht ontstaat op de effecten van een interventie en de mogelijkheid bestaat om bij te sturen. Er is in dit project meer oog voor de buurt; bewoners worden waar mogelijk betrokken bij het vinden van oplossingen. Bijzonder aan het project is ook de samenwerking tussen rechtspraak, buurtbewoners, lokale overheid en lokale veiligheidspartners.
- » Vier projecten onderzoeken het principe 'veilig dichtbij' door het vormgeven van lokale detentie. Door samen met alle betrokken partners na te denken over effectieve vrijheidsbenaming, ontstaan projecten voor kleinschalige voorzieningen waar gedetineerden uit die specifieke regio verblijven en waar intensieve samenwerking rond re-integratie mogelijk is. Het realiseren van aansluiting op passende zorg of begeleiding na detentie en huisvesting zijn twee van de belangrijkste doelstellingen in deze projecten. De praktijk laat zien dat het moeilijk is om dit goed te organiseren, maar het is wel noodzakelijk om recidive en overlast na terugkeer in de samenleving te voorkomen. De vier projecten leggen ieder een specifiek accent. Zo zal het project Huis van Herstel in Almelo zich gaan richten op gedetineerden met een complexe zorgvraag en passen ze een herstelgerichte methodiek toe. Dit kan gaan over zelfherstel van de gedetineerde, herstel van het netwerk van een gedetineerde, herstel van

het slachtoffer en herstel richting de gemeenschap. Van de gedetineerde wordt hierbij een actieve houding verwacht, waarbij hij verantwoordelijkheid voor zijn daden neemt en toont. Deze projecten hebben overigens een relatief lange aanlooptijd omdat het organiseren van huisvesting, personeel, methodiek en instroom tijd kost.

- » Een sterke lokale verbinding staat ook centraal in het Brabantse project, 'Proeftuin Oss', waar onderzocht wordt of wijkteams een rol kunnen spelen bij beslissingen over minderjarige en volwassen verdachten. In de wijk loopt een programma om een betere gezondheid en een betere leefomgeving te bevorderen, o.a. door flexibele financieringsoplossingen en door wijkbewoners te ondersteunen in wat zij zelf willen en kunnen organiseren. Per wijkbewoner kan een plan op maat worden gemaakt. Het project kijkt of de wijkteams een rol kunnen spelen bij advisering aan de officier van justitie zodat de lokale inspanningen kunnen worden gecontinueerd of opgestart, gekoppeld aan justitiële interventies.

Veranderlijn 3: Vakmanschap voorop

Last but not least: aandacht voor de professional in het veld. Professionals moeten ruimte ervaren om met collega's uit andere domeinen aan individuele oplossingen te werken. Soms staan structuren, afspraken of het ontbreken van kennis dat in de weg. Verschillende projecten zullen dat inzichtelijk maken en mogelijkheden voor vakmanschap versterken. Een aantal projecten lichten we hieronder uit.

- » De reclassering, medewerkers van DJI en gemeentelijke functionarissen hebben ieder hun expertise en verantwoordelijkheden als het gaat om de terugkeer van (ex)gedetineerden naar de samenleving. De visie op gevangenisstraffen voorziet in extra inzet van de reclassering binnen detentie, een meer proactieve betrokkenheid van gemeenten en in versterking van het casemanagement. Via het Projectenlab worden deze organisaties uitgedaagd om hun samenwerking effectiever te maken en te laten evalueren. Hiermee zal zicht ontstaan op de meest effectieve rolverdeling. Om de reclasseringsinzet slim en selectief in te zetten, namelijk voor die gedetineerden waar de reclassering de meeste toegevoegde waarde kan bieden, wordt daarnaast een beslisondersteunend model ontwikkeld en projectmatig in twee penitentiaire instellingen getest.
- » Het project "Onbekend maakt Onbemind" zet in op kennisoverdracht tussen de reguliere (specialistische) en de forensische geestelijke gezondheidszorg. Dit is nodig omdat patiënten voorafgaand aan een zorgmaatregel soms in de reguliere zorg werden behandeld en vaak na afloop van de justitiële titel daar weer terugkomen. Het project heeft voor ogen om de overgang beter te organiseren en elkaars expertise waar nodig in te zetten. Op deze manier verbetert de behandeling van daders met een (complex) zorgprofiel.

Een gezin met drie inwonende kinderen van 22, 14 en 8 jaar komt wegens aanhoudende ernstige woonoverlast en criminaliteit in de lokale persoonsgebonden aanpak van gemeente X. De problematiek in dit gezin is divers en fors: ouders hebben beiden een strafblad met gewelds- en vermogensdelicten, zij hebben stevige schulden, moeder heeft psychische- en verslavingsproblemen en twee van de drie inwonende kinderen plegen delicten. Verschillende organisaties zijn bij dit gezin betrokken, te weten: afdeling werk & inkomen van de gemeente, politie, jeugdzorg, leerplicht, woningcorporatie, Raad voor de Kinderbescherming, verslavingszorg, reclasseringsorganisatie en bewindvoerder. Daarnaast worden het wijkteam, school, jongerenwerk en de penitentiaire inrichting soms ook betrokken. Anderhalf jaar na de eerste bespreking van dit complexe multi-probleemgezin in het lokale PGA-overleg zijn er kleine, tijdelijke successen geweest, maar is minstens zo vaak sprake van een terugval. Het proces verloopt soms moeizaam en verschillende ketenpartners maken zich zorgen. Interventies op verschillende leefgebieden vanuit verschillende ketenpartners worden soms onvoldoende krachtig doorgezet, afgestemd of getimed. Niet alle professionals van ketenpartners zitten er evenzeer bovenop. Ook zijn er verschillen van inzicht tussen zorg- en veiligheidspartners. Dit project is gericht op het effectiever maken van de samenwerking. Er doen 39 gemeenten mee, in Midden-Nederland (Flevoland, Gooi en Vechtstreek en Utrecht) en hun ketenpartners uit het sociaal domein en de justitiële sector.

Uit: projectvoorstel PGA Leren en Faciliteren (Veiligheidscoalitie Midden-Nederland en Hogeschool Utrecht)

- » Een ander project bevordert kennis over lichte verstandelijke beperkingen binnen de sanctie-uitvoering door expertise vanuit de forensische sector en de sector verstandelijk gehandicapten te bundelen. De betrokken organisaties – Exodus en Philadelphia - bundelen kennis en kunde en ontwikkelen samen een resocialisatieaanpak voor jongvolwassen ex-gedetineerden met een LVB. Omdat deze groep relatief vaak recidiveert en de problematiek vaak blijvend is, is het voor de maatschappelijke veiligheid belangrijk dat zij passende en waar nodig langdurige begeleiding ontvangen.
- » Het versterken van samenwerking en professionaliteit is ook de kern van een project in veiligheidsregio Midden-Nederland. Hier wordt sinds enkele jaren met succes de persoonsgerichte aanpak ingezet om criminele carrières te doorbreken. In het project zetten de betrokken partners in op een betere kwaliteit, o.a. door het ontwikkelen van een eenduidige werkwijze voor het monitoren van de persoonsgerichte aanpak. Hierdoor krijgen de professionals meer inzicht in de effectiviteit van de aanpak, waardoor een lerende organisatie ontstaat.

Onderzoeks- en leeromgeving

Het Projectenlab ondersteunt alle projectleiders in het opstarten, uitvoeren en evalueren van hun projecten. Het programma reikt hiervoor handvatten aan om de focus en aanpak van de (recidive)projecten aan te scherpen. Nu, in de opstartfase, gaat het vooral om het leggen van een gedegen basis voor de uitvoering van het project. Later zullen de handvatten meer gericht zijn op verduurzaming. In aanvulling hierop worden leer- en verdiepingskringen in het veld opgezet. Deze bijeenkomsten dragen bij aan het benutten van elkaars ideeën en leerervaringen, maar ook aan de gezamenlijke zoektocht als het gaat om het wegnemen van knelpunten en verduurzamen van succesvol gebleken elementen. Daarnaast organiseert Koers en kansen overkoepelend onderzoek. In 2019 kunnen onderzoeken naar drie hoofdthema's van start. Voor de inrichting van de onderzoeks- en leeromgeving maakt het programma gebruik van adviezen van de Koersbewakers.

Beoogde programmaresultaten

Het programma is gericht op leren (door te doen). Oog hebben voor wat *niet* lukt of werkt is even relevant als het presenteren van successen. Vernieuwen betekent immers ook buiten kaders durven denken en iets uitproberen waarvan de uitkomst niet vaststaat. De programmaresultaten zijn gericht op de vijf eerder genoemde uitdagingen en zullen bestaan uit:

1. Inzichten over het organiseren van persoonsgerichte oplossingen waarmee zorg, huisvesting, werk of andere zaken vanuit een sluitend netwerk georganiseerd kunnen worden, beginnend vanaf het moment dat een persoon verdacht is. Deze inzichten zijn door het veld te implementeren, zo nodig met nieuw te creëren randvoorwaarden.
2. Arrangementen die beantwoorden aan complexe (zorg)behoefte in de doelgroep, bijvoorbeeld combinaties van langdurige zorg, ggz, beschermd wonen, herstel en toezicht. En manieren om deze arrangementen te indiceren en te financieren.
3. Bouwstenen voor vernieuwing van het detentielandschap, bijvoorbeeld het antwoord op de vraag of kleinschaligheid, regionaal plaatsen en het laten doorlopen van zorg of werk bijdragen aan minder kans op recidive.
4. Oplossingsrichtingen voor het wegnemen van (structurele) knelpunten, bijvoorbeeld op gebied van financiering.

Het programma investeert ook in de (door)ontwikkeling van hulpmiddelen die de betrokken organisaties, op landelijk en lokaal niveau, beter in staat stellen beleid en uitvoering te evalueren en bij te stellen. Hiervoor lopen twee trajecten:

- » *In samenwerking met het WODC werken we de komende jaren aan de doorontwikkeling van de WODC recidive-monitor. Dit met als doel om indicatoren voor het voorkomen van recidive op te nemen en deze – anders dan de 2- en 7-jaars recidivecijfers – meer kortcyclisch te kunnen meten. Hierdoor zal het in de toekomst voor gemeenten, Veiligheidshuizen of lokale projecten eenvoudiger worden om (tussen)resultaten te meten. Het lange termijn leervermogen van de uitvoeringspraktijk wordt hiermee versterkt.*
- » *Koers en kansen is geselecteerd als proeftuin in de Operatie Inzicht in Kwaliteit, een traject van het ministerie van Financiën met als doel het maatschappelijk rendement van beleid en beleidsvernieuwing te vergroten en meetbaar te maken. Vanuit deze samenwerking ontwikkelen we een evaluatiekader waarmee het maatschappelijk rendement van vernieuwingen in de sanctie-uitvoering inzichtelijk wordt gemaakt. Dit evaluatiekader zal worden gebruikt om opschaling of borging van projecten uit het Projectenlab te beoordelen.*

Duurzaam organiseren

De projecten zijn ingegeven door de praktijk en kunnen bestaande werkwijzen ter discussie stellen. Ze zijn slechts bedoeld om van te leren en zijn als project tijdelijk van aard. Daarbij doemt de vraag op: wie is of wordt eigenaar van de geleerde lessen? Als dat het ministerie van Justitie en Veiligheid zou zijn, doen we geen recht aan het inzicht dat het juist de partners zijn die samen de sleutel tot verandering in handen hebben. Daarom is naast de verandering van onderaf ook een beweging op *bestuurlijk* niveau ingezet. De Bestuurlijke Regiegroep volgt de projecten en voert met elkaar het gesprek over wat de ervaringen uit de praktijk betekenen voor hun organisaties en de onderlinge samenwerking. *In het kader is opgenomen welke organisaties deelnemen aan de bestuurlijke regiegroep.*

Het functioneren van een Bestuurlijke regiegroep is relevant omdat de maatschappelijke doelen achter Koers en kansen verder gaan dan de grenzen van iedere afzonderlijke organisatie. De Regiegroep zoekt samen naar inzichten die op grotere schaal toegepast kunnen worden om de sanctie-uitvoering te vernieuwen. Dit kan door het opschalen van effectief gebleken werkwijzen, door succesvolle elementen te verspreiden en door het wegnemen van barrières. Via hun betrokkenheid kunnen de bestuurders hun interne organisatie verbinden aan het maatschappelijke vraagstuk. Zo brengen zij uiteindelijk procedures, beleid, expertises, structuren, systemen, financiering, wetten en regels in lijn met wat de praktijk vraagt om te kunnen doen wat nodig is in het voorkomen van recidive. Reclassering Nederland baseert bijvoorbeeld al hun meerjarenvisie op de veranderlijnen.

Leden Bestuurlijke Regiegroep zijn de bestuurders/vertegenwoordigers van:

- » GGZ Nederland
- » de Dienst Justitiële Inrichtingen,
- » Reclassering Nederland (namens de 3RO)
- » de VNG-commissies Bestuur & Veiligheid en Zorg & Welzijn
- » de rechtspraak
- » het Openbaar Ministerie
- » de MBO-raad
- » Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland
- » Sociaal Werk Nederland
- » De Raad voor de Kinderbescherming
- » de ministeries van VWS en JenV.

Vooruitblik

De in deze rapportage beschreven projecten zijn een selectie van de projectenportfolio. Het programmateam analyseert momenteel, samen met de betrokken bestuurders en wetenschappers, of en zo ja welke leemtes er zijn. Op basis hiervan volgt eind 2019 mogelijk nog een derde projectenronde.

De eerste helft van 2019 staat verder vooral in het teken van het opstarten van projecten en onderzoeken. Enkele kortlopende projecten kunnen al dit jaar resultaten laten zien. Bij de meeste projecten is de aanlooptijd echter langer. Het leren begint echter al vanaf het moment dat er plannen en samenwerkingen ontstaan, en soms ook sneuvelen of om herontwerp vragen. Naarmate de projecten vorderen en evaluaties beschikbaar komen, kantelt de focus van het programma van ontwikkeling naar verduurzaming.

Oogmerk van het programma is niet altijd *landelijk* implementeren of uitrollen. Projecten kunnen juist succesvol zijn omdat ze beantwoorden aan uitdagingen of werkwijzen in een specifieke gemeente of regio. Het programma spant zich ervoor in om de werkzame elementen te achterhalen en – zo mogelijk – breder te introduceren. Sommige projecten zullen mogelijk lokaal worden gecontinueerd indien daar voldoende steun voor bestaat. Het programma onderzoekt dan samen met de projectbetrokkenen wat hierin op termijn, ook zonder financiële steun van JenV, mogelijk is. Er zullen ook projecten zijn die wel vragen om landelijke opvolging en de vraag zullen opwerpen hoe in structurele financiering kan worden voorzien.

De Tweede Kamer zal jaarlijks een rapportage ontvangen over de verkregen inzichten en vervolgstappen.

